

УДК 342.9

Д. М. Корнієнко

ОБГРУНТУВАННЯ СИНЕРГЕТИЧНОГО ПІДХОДУ У ДОСЛІДЖЕННІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Актуалізовано питання обґрунтування синергетичного підходу у дослідженні адміністративно-правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України. Розкрито сутність науки синергетика. Вивчено існуючі підходи до застосування синергетики у дослідженні правової науки. Обґрунтовано застосування синергетичного підходу у дослідженні адміністративно-правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, сили охорони правопорядку, службово-бойова діяльність, синергетичний підхід.

Постановка проблеми. Виникнення кризових подій змушує уряди країн приділяти особливу увагу безпековій складовій у державній політиці. Економічні й політичні кризи призводять до зменшення рівня соціальної допомоги, що, своєю чергою, спричиняє невдоволення громадян у формі масових протестів. Поява терористичних загроз вимагає безпосереднього залучення складових сектору безпеки і оборони. Крім того, впродовж останніх світових подій актуалізуються завдання службово-бойової діяльності щодо забезпечення громадської безпеки в умовах виникнення пандемії під час поширення вірусу Covid-19.

Аналіз стану українського суспільства свідчить про те, що для нашої держави не є винятком наведені глобальні загрози. Наразі в Україні поширюються бідність та злиденність серед населення, а також відбувається значна майнова диференціація, що призводить до зменшення середнього класу і являє собою реальну загрозу національній безпеці. Крім того, в окремих районах Донецької та Луганської областей проводиться операція Об'єднаних сил, що спричиняє постійні людські втрати. Не становить винятку для України і поширення світової пандемії.

Отже, складні соціально-економічна, суспільно-політична та воєнна обстановки, що склалися наразі в Україні й у світі, зумовлюють появу численних кризових ситуацій, що

загрожують національній безпеці. За таких умов сили сектору безпеки і оборони повинні своєчасно реагувати на кризові події сьогодення. Сучасний стан реформування адміністративно-правового забезпечення сил сектору безпеки і оборони в Україні поки що не сприяє ефективному забезпеченню національної безпеки держави. Практика виконання службово-бойових завдань Національною гвардією України показує, що її статус – військове формування з правоохоронними функціями – неможливо реалізувати належним чином. Головною причиною такого становища є недосконале адміністративно-правове забезпечення. Зазначене дуже ускладнює розвиток теорії службово-бойової діяльності взагалі та адміністративно-правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України зокрема.

Розвиток сучасної наукової думки свідчить, що застосування синергетичного підходу у дослідженні проблемних питань будь-якої сфери життєдіяльності суспільства дає найбільш ефективні результати. Тому пропонується застосувати цей підхід у дослідженні адміністративно-правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання нормативно-правового забезпечення службово-бойової діяльності

складових сектору безпеки і оборони досліджували у своїх наукових працях С. В. Бєлай, С. О. Кузнїченко, О. В. Гуляк, О. В. Кривенко, В. Я. Покаїчук, М. Б. Саакян, С. А. Яровий та інші науковці. Адміністративно-правові аспекти реагування військових формувань та правоохоронних органів вивчалися у працях О. М. Бандурки, О. І. Безпалової, С. М. Гусарова, О. Ф. Кобзаря, В. К. Колпакова, О. Г. Комїсарова та ін. Ученими досліджено і вирішено значну кількість проблемних питань службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку. Однак ці дослідження мали фрагментальний характер і майже не стосувалися службово-бойової діяльності Національної гвардії України, а отже, комплексному дослідженню питань вивчення адміністративно-правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України не приділено необхідної уваги. Тому наразі треба звернути належну увагу на застосування синергетичного підходу у дослідженні адміністративно-правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України.

Метою статті є вивчення сучасних наукових розвідок стосовно використання синергетичного підходу й обґрунтування відповідного методологічного апарату у дослідженні адміністративно-правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України.

Виклад основного матеріалу. Загальноприйнято, що синергетика є новим напрямом у науці, який слугує, зокрема, методологічною основою розкриття теорії самоорганізації. Синергетика виникла у процесі взаємодії низки наук і виступає у вигляді міждисциплінарного напрямку досліджень, загального як для математики і фізики, так і для економіки і права тощо. Синергетичний метод є міждисциплінарним методом, оскільки принципи, що керують процесами самоорганізації, представляються одними й тими ж самими незалежно від природи систем, і для їх опису може бути придатний загальний математичний апарат.

Термін “синергетика” походить від грецького “синергія”, тобто сприяння, співробітництво. Цей термін був запропонований Г. Хакеном і позначає узгодженість взаємодії частин при утворенні структури як єдиного цілого.

Науковець В. В. Тузов зазначає, що синергетика претендує на те, що в її руках є метод, або сума методів, які є універсально корисні під час вивчення найрізноманітніших явищ самоорганізації. Також прихильники синергетики впевнені в тому, що ці методи націлені на вивчення самоорганізації та тільки її, тоді як усі інші дисципліни розглядають цей феномен лише в ряду інших явищ, що належать до їх предмету [1].

Під час аналізу наукових розвідок стає зрозумілим, що синергетика асоціюється як теорія саморганізуючих відкритих систем. Вона є однією з парадигм сучасного природознавства, що формує основи розуміння нового світу. Головною ідеєю синергетики є ідея про принципову можливість спонтанного виникнення порядку й організації з безладдя та хаосу в результаті процесу самоорганізації. Становлення самоорганізації багато в чому визначається характером взаємодії випадкових і необхідних чинників системи та її середовища. Синергетика переконливо показує, що навіть у неорганічній природі є класи систем, здатних до самоорганізації. Такі системи і забезпечують загальну еволюцію природи на всіх рівнях її організації – від нижчих і найпростіших до вищих і складних, таких, як людина і суспільство.

Як доводить Р. І. Баширов, нововведення синергетичного підходу в дослідженні явищ коротко можна охарактеризувати як одну з найважливіших характеристик сучасного реального світу, що формує його еволюціонування, незворотний характер процесів розвитку. Установлено, що хаос має не тільки руйнівний, але і творчий, конструктивний характер, при цьому розвиток реалізується за допомогою нестійких (хаотичних) станів. Тобто хаос може бути початком, конструктивним механізмом еволюції [2].

Таким чином, можливо зазначити, що з позиції фундаментальної науки синергетика є однією з парадигм сучасного природознавства, яка за своїми змістовними відтінками схильна до філософії, за описом самоорганізуючих систем існує як теоретичний і методологічний підхід. Надалі доречно розглянути наявні підходи до застосування синергетичного підходу в дослідженні юридичної науки.

Синергетичний метод нещодавно стали використовувати під час проведення правових досліджень. Хоча ідеї самоорганізації

сформувалися у межах природознавства, проте цікаві перспективні висновки із цієї теорії можна зробити для суспільних наук. Зокрема, корисною уявляється теорія нерівноваги для пояснення багатьох процесів становлення в економічних, соціальних та гуманітарних системах.

Як зазначає С. В. Ясечко, використання досягнень синергетики в юридичній науці дасть змогу розглядати правові явища нетрадиційно, зокрема, як складні системні утворення, сталість яких залежить від ступеня їх відповідності суспільним потребам, а розвиток відбувається відповідно до певних закономірностей, що можуть бути використані для виконання завдань з прогнозування й оптимізації. Таким чином, зробимо висновок про можливість дослідження правових явищ із позиції синергетики, оскільки вони характеризуються системністю, складністю, відкритістю і динамічністю. Тому дослідження правових систем і правових явищ загалом із позиції синергетики усвідомлюється не тільки можливим, а й необхідним для забезпечення подальшого розвитку юридичної науки [3].

Науковець В. В. Шишкин зазначає, що синергетика у праві є новим науковим напрямом, який виступає, зокрема, як методологічна основа для розкриття теорії самоорганізації в сучасному праві. Вона орієнтована на пошук універсальних законів еволюції та самоорганізації, самоконструювання, складних правових систем. Методологія синергетики в розрізі теорії права досліджує концептуальні засади самоорганізації права, виокремлюючи в ній загрозу від дестабілізації. Синергетичний підхід дозволяє по-новому поглянути на питання подолання й усунення протиріч у нормативних та інших правових актах [4].

Прикладне застосування синергетичного підходу в юриспруденції розкривається у практичних дослідженнях вітчизняних учених.

Зокрема, С. Єсімов розглядає наукові підходи щодо методології синергетики у сфері вивчення інформаційних технологій у державному управлінні на підґрунті національної теорії права. На основі досліджень у галузях адміністративного та інформаційного права автор аналізує різні підходи до дослідження нормативно-правового регулювання використання інформаційних технологій у контексті адаптації національного законодавства до вимог Європейського Союзу [5].

Такі науковці, як А. С. Васильєв, С. Г. Карбовський, досліджують правову природу і місце адміністративного права у правовій системі України. За допомогою синергетичних функцій автори характеризують його державноуправлінську та соціально-орієнтовану сутність, розкривають особливості взаємодії адміністративного права з іншими галузями права [6].

Учений Л. Г. Чистоклетов роль синергетичного підходу у дослідженні адміністративно-правового забезпечення безпеки суб'єктів господарювання вбачає у двох позиціях, а саме:

– у вивченні правових явищ і процесів, що мають розглядатися у межах такого дослідження (синергетичний підхід, насамперед, виконує роль стилю мислення);

– в аналізі решти явищ і процесів, які підлягають вивченню у цих межах (не виключено доволі широке застосування методологічного інструментарію синергетики, особливо у сфері розробки прогнозів) [7].

Отже, можливо зробити висновок, що синергетика також є методологією пізнання в праві, яка вивчає юридичну сферу життя суспільства як системи з відповідними зв'язками та елементами, що мають зворотні зв'язки й існують лише в умовах постійного обміну енергією, а саме інформацією із зовнішнім середовищем. Як підсумок – синергетика виокремлює дослідження самоорганізації юридичної науки для здійснення прогнозу ймовірних сценаріїв її еволюції та запобігання її деградації.

Таким чином, викладені наукові розвідки теоретико-методологічного апарату синергетики з позиції фундаментальної науки і теорії права можливо застосовувати у дослідженні адміністративно-правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України.

Виходячи з аналізу наукових досліджень та практики виконання службово-бойових завдань складовими сектору безпеки і оборони [8–12], можливо зазначити, що наразі склалася ситуація, коли теоретико-методологічні засади теорії службово-бойової діяльності потребують перегляду відповідно до існуючих загроз національній безпеці держави. У цьому аспекті проблематика адміністративно-правового забезпечення набуває особливої актуальності.

Трансформуючи розглянуті теоретико-методологічні засади синергетичного підходу у дослідженні юридичної науки на природу

службово-бойової діяльності сил сектору безпеки і оборони, можливо зробити висновок, що синергетичний підхід у дослідженні адміністративно-правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України дає можливість подолати й усунути протиріччя у нормативно-правових актах правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України.

Особливістю синергетичного підходу є врахування і концентрація суттєвого обсягу інформації, що дає змогу якісно вивчати закономірності та неузгодженості правової системи. Таким чином, обґрунтування складових синергетичного підходу і подальше впровадження синергетичної методології в правове забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України є важливою й актуальною науковою задачею.

Додамо, що використання наукового підходу, який ґрунтується на застосуванні синергетичного методологічного апарату, дозволяє застосувати принципово нову низку методів дослідження у правовому забезпеченні. Синергетичний підхід розкриває вагомі резерви знань щодо підвищення ефективності правового регулювання службово-бойової діяльності Національної гвардії України без особливих витрат і, що дуже важливо, дає змогу мінімізувати витрати обмежених юридичних засобів і способів.

Висновки

На основі викладеного можливо зазначити таке.

1. Розвиток сучасної наукової думки показує, що застосування синергетичного підходу у дослідженні проблемних питань будь-якої сфери життєдіяльності суспільства дає найбільш ефективні результати. Тому пропонується застосувати цей підхід у дослідженні адміністративно-правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України.

2. Із позиції фундаментальної науки синергетика є однією з парадигм сучасного природознавства. Напрямок дії синергетики є пошук загальних закономірностей еволюції та самоформування природних, соціальних і когнітивних систем. Вона є новою важливою парадигмою сучасного природознавства. Тому синергетика за своїми змістовними відтінками

схильна до філософії, за описом самоорганізуючих систем існує як теоретичний і методологічний підхід.

3. Синергетика є методологією пізнання у праві, що вивчає юридичну сферу життя суспільства як системи з відповідними зв'язками та елементами, що мають зворотні зв'язки й існують лише в умовах постійного обміну енергією, а саме інформацією із зовнішнім середовищем. Як підсумок – синергетика виокремлює дослідження самоорганізації юридичної науки для здійснення прогнозу ймовірних сценаріїв її еволюції та запобігання її деградації.

4. Використання наукового підходу, що ґрунтується на застосуванні синергетичного методологічного апарату, дозволяє застосувати принципово нову низку методів дослідження у правовому забезпеченні. Синергетичний підхід розкриває вагомі резерви знань з підвищення ефективності правового регулювання службово-бойової діяльності Національної гвардії України без особливих витрат і, що дуже важливо, дає змогу мінімізувати витрати обмежених юридичних засобів і способів.

Надалі дослідження будуть спрямовані на вивчення адміністративно-правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України.

Перелік джерел посилання

1. Тузов В. В. Методы синергетики. *Биосфера*. 2009. № 4. С. 8–14. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/metody-sinergetiki/viewer> (дата обращения: 20.02.2020).

2. Баширов Р. И. Синергетика или новый диалог человека с природой. *Современные проблемы науки и образования*. 2008. № 6. С. 20–24. URL: <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=1129> (дата обращения: 20.02.2020).

3. Ясечко С. В. Синергетичний підхід при дослідженні в приватному праві. *Методологія приватного права (теоретичний дискурс та практичне застосування)* : матеріали міжнар. наук.-теорет. конф., м. Київ, 10 черв. 2016 р. Київ : НДІ приватного права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2016. С. 106–110.

4. Шишкин В. В. Синергетический подход в теории права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Нижний Новгород, 2007. 35 с. URL: <https://www.dissercat.com/content/sinergeticheskii->

podkhod-v-teorii-prava (дата звернення: 20.02.2020).

5. Єсімов С. Методологія синергетичного підходу в дослідженні інформаційних технологій в публічному управлінні. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки*. 2017. Вип. 4. № 876 (15). С. 124–130.

6. Васильєв А. С., Карбовський С. Г. До питання про правову природу і роль синергетичних функцій адміністративного права: постановка проблеми. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2014. № 1. С. 125–134.

7. Чистоклетов Л. Г. Адміністративно-правове забезпечення безпеки суб'єктів господарювання в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2016. 432 с.

8. Кириченко І. О., Полторак С. Т., Шмаков О. М. Обґрунтування доцільності запровадження наукової спеціальності "Службово-бойова діяльність". *Честь і закон*. 2005. № 3. С. 3–10.

9. Бацамут В. М., Белай С. В. Оцінювання стану оперативної обстановки у сфері охорони

громадського порядку : монографія. Харків : Акад. внутрішніх військ МВС України, 2013. 155 с.

10. Белай С. В., Мацюк В. В. Організаційно-правові засади взаємодії Національної гвардії України та Служби безпеки України в умовах кризових ситуацій, що загрожують державній безпеці України : монографія. Харків : НАНГУ, 2019. 176 с.

11. Бацамут В. М., Белай С. В. Поняття оперативної обстановки як відправного елемента службово-бойової діяльності частин внутрішніх військ. *Честь і закон*. 2006. № 3. С. 36–40.

12. Белай С. В., Бондаренко О. Г. Удосконалення механізмів реагування на кризові ситуації, що загрожують державній безпеці України. Процес модернізації системи державного управління: конституційний, адміністративний та фінансовий аспекти : кол. монографія / за заг. ред. А. С. Нестеренко. Одеса : Гельветика, 2017. С. 19–33.

Стаття надійшла до редакції 11.03.2020 р.

УДК 342.9

Д. Н. Корниенко

ОБОСНОВАНИЕ СИНЕРГЕТИЧЕСКОГО ПОДХОДА К ИССЛЕДОВАНИЮ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ СЛУЖЕБНО-БОЕВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ГВАРДИИ УКРАИНЫ

Актуализирован вопрос обоснования синергетического подхода к исследованию административно-правового обеспечения служебно-боевой деятельности Национальной гвардии Украины. Раскрыта суть науки синергетика. Исследованы существующие подходы к использованию синергетики в исследовании правовой науки. Обосновано применение синергетического подхода в исследовании административно-правового обеспечения служебно-боевой деятельности Национальной гвардии Украины.

Ключевые слова: административно-правовое обеспечение, силы охраны правопорядка, служебно-боевая деятельность, синергетический подход.

UDC 342.9

D. Korniyenko

RATIONALE OF THE SYNERGETIC APPROACH IN THE RESEARCH OF THE ADMINISTRATIVE AND LEGAL SUPPORT OF SERVICE AND COMBAT ACTIVITIES OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE

The issue of substantiation of the synergistic approach in the study of the administrative and legal support of military service of the National Guard of Ukraine has been updated.

The purpose of the article is to study modern scientific research on the use of a synergistic approach and substantiation of the appropriate approach in the study of the administrative and legal support of military service of the National Guard of Ukraine.

It is established that the development of modern scientific thought shows that the application of a synergistic approach in the study of problematic issues in any sphere of social activity provides the most effective results. Therefore, it is proposed to apply this approach in the study of the administrative and legal support of military service of the National Guard of Ukraine.

The essence of science synergetics is covered. It is determined that from the point of view of fundamental science, synergetics is one of the paradigms of modern natural science. The direction of activity of synergetics is to search for the general patterns of evolution and the self-formation of natural, social and cognitive systems, that is, it forms the basis for understanding the new world. However, at the same time, it can be considered being a way of thinking of modern science - one of the important paradigms. Therefore, synergetics is inclined to philosophy by its meaning, according to the description of self-organizing systems it exists as a theoretical and methodological approach.

Existing approaches to the application of the synergistic approach in the study of legal science are investigated. Synergetics has been proven to be a methodology of legal knowledge that considers the legal sphere of society and its elements as large, complex open, uneven, nonlinear dynamic systems that have feedbacks and exist only under conditions of constant energy exchange, namely information with external environment. As a result, synergetics sets the task of researching the self-organization of law in order to predict possible scenarios of its evolution and prevent its degradation.

The main provisions of the science of synergetics in the study of the administrative and legal support of military service of the National Guard of Ukraine are determined. It is substantiated that the scientific approach with the use of synergetic ideas allows developing a qualitatively new group of methods and principles of research in legal support. Synergistic ideas can help "unleash" important reserves to increase the efficiency of legal regulation of military service of the National Guard of Ukraine without significant expense, and, importantly, minimize the cost of limited legal means and ways.

The directions of the further scientific researches will be directed to the research of administrative and legal support of military service of National Guard of Ukraine.

Keywords: *administrative and legal support, law enforcement forces, combat service, synergetic approach.*

Корнієнко Дмитро Миколайович – кандидат юридичних наук, начальник Київського факультету Національної академії Національної гвардії України
<https://orcid.org/0000-0003-2481-1679>